

Netwerk tegen Armoede vzw
Vooruitgangstraat 323 bus 6 - 1030 Brussel / tel. 02-204 06 50 / fax : 02-204 06 59
info@netwerktegenarmoede.be / www.netwerktegenarmoede.be

**Opmerkingen en aanbevelingen bij
conceptnota
'Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding in Vlaanderen'
Maart 2016**

1. Inleiding

Het Netwerk tegen Armoede juicht toe dat de taakverdelingen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren binnen het kader van zorg op school, scherpgesteld worden. Het zorgbeleid van de school zelf is vaak nog te weinig structureel uitgewerkt en gecontroleerd. Bovendien blijven veel kansen tot samenwerking, bijv. met de welzijnssector, vaak onbenut. Vandaar dat wij, na eerdere acties die meer gericht waren op de toegankelijkheid en werking van de CLB's naar ouders en leerlingen toe, ook met deze hervorming van de dienst begaan zijn. We willen met deze tussenkomst duidelijk maken dat de nakende hervorming een uitgelezen kans is om meer systemen in te bouwen om kansengroepen te ondersteunen en zo andere problemen van deze groep, al dan niet preventief, te ondervangen (cf. basisprincipe, p. 3).

2. Opmerkingen bij de conceptnota

Het Netwerk kan zich vinden in de gehanteerde basisprincipes en definities, en hoopt deze dan ook in de praktijk vertaald te zien.

De nota onderscheidt voornamelijk 4 'rollen' in de leerlingenbegeleiding: leerlingen en ouders, school, CLB en PBD (p. 4-6). Binnen de 4 aangegeven begeleidingsdomeinen (academische leerlingenbegeleiding, onderwijsloopbaanbegeleiding, geestelijke gezondheidszorg en preventieve gezondheidszorg) zal elke actor zijn taken en (eind-)verantwoordelijkheden moeten krijgen. (p. 7) We delen de visie dat leerlingenbegeleiding een gedeelde verantwoordelijkheid is van leerlingen, ouders, school, CLB, PBD en welzijnsactoren (p. 3). We vragen ons wel af hoe deze hervorming past in het geheel van de andere denkoefeningen die aan de gang zijn rond bijv. breed onthaal,... Verder merken we op dat in deze nota nog hoegenaamd niet concreet wordt hoe de verantwoordelijkheid precies moet gedeeld worden, hoe ver ieders reikwijdte gaat, wat binnen wiens verantwoordelijkheden valt, Nochtans is het precies de onduidelijkheid die daar momenteel over heerst, die de goede werking belemmert. We dringen dan ook aan op een zo concreet mogelijke omschrijving hiervan. Anders vrezen we, bijv. m.b.t. het zorgcontinuüm, dat het 'iedereen en niemand'-principe dat nu voorkomt,

niet de wereld uit geholpen wordt – terwijl deze hervorming nu net de kans geeft duidelijkheid te scheppen. Kinderen die vaak van school wisselen, wat bij de gezinnen in onze verenigingen nogal eens voor komt, vinden vaak heel moeilijk hun weg naar het juiste kanaal voor hun probleem of vraag, omdat de taken in elke school anders (en al dan niet efficiënt en toegankelijk) worden georganiseerd.

De rolomschrijving van de leerlingen en ouders wordt kort gehouden, hoewel de nota hen erkent als volwaardige partner. Met die erkenning stemmen we volmondig in, met als kanttekening dat ouders en leerlingen dan ook echt ‘gehoord’ moeten worden en een ernstig te nemen stem krijgen.

Het Netwerk is blij te lezen dat er aandacht moet zijn voor kansengroepen (p. 8).

Onze bezorgdheid draait vanzelfsprekend voornamelijk hierrond. De huidige situatie met betrekking tot de CLB's is vaak namelijk juist niet van die aard dat ze deze vertrouwensrelatie met leerlingen en ouders hebben (negatief imago, te weinig aanwezig...). We vrezen tegelijk, aangezien de hervorming van de leerlingenbegeleiding een budgetneutrale operatie moet worden (p. 13), de 4 domeinen een gedeelde verantwoordelijkheid blijven, én de CLB's aan schaalvergroting (p. 11) zouden moeten gaan doen, dat de nota zichzelf hier tegen spreekt.

We verwijzen hierbij ook naar het Vloradvies. Ook het kinderrechtencommissariaat plaatst in zijn advies vraagtekens bij de dubbele taak van het CLB in dat opzicht (ondersteuning leerling én school).

3. Uitwerking / toelichting en aanbevelingen

Heel concreet blijkt uit ervaringen van onze gezinnen dat in de huidige realiteit CLB's vaak een negatief imago hebben. Dat kan voor een groot deel verklaard worden door het feit dat ze op de school vaak 'afwezig' zijn, in die zin dat ze ergens buiten de school gevestigd zijn. Ook omwille van die fysieke afstand zijn zij juist niet de instantie die aangesproken wordt door leerlingen voor (vooral) vragen in het domein van geestelijke gezondheidszorg. Juist bij dit type problemen is een persoon nodig met wie een vertrouwensrelatie kan worden opgebouwd, en die dus aanwezig en bereikbaar is in de school, noodzakelijk.

Een vorm van leerlingenbegeleiding die een vertrouwensrelatie moet uitbouwen met ouders en leerlingen (van kansengroepen), zou net kleinschaliger moeten zijn. CLB-medewerkers hebben nu al verschillende scholen onder hun hoede en een heel arsenaal aan taken en verantwoordelijkheden, waardoor zij geen tijd hebben om juist die elementaire zaken te doen die een vertrouwensrelatie tot stand kunnen brengen en kunnen onderhouden. We zien in deze nota geen aanzet om daarin verandering te brengen (wel integendeel, zie hierboven). Een laagdrempelig CLB wordt idealiter geïntegreerd in de scholen, wat dan weer de onafhankelijkheid ervan bemoeilijkt.

We pleiten voor meer zorg op school. Wij zien daarom, naast de 4 eerder vermelde 'rollen' in de leerlingenbegeleiding, een duidelijke opening voor een 5de rol, die is weggelegd voor een tandem met een ervaringsdeskundige. Het Netwerk wil met andere woorden opnieuw pleiten voor de brugfiguur / een 'cel schoolmaatschappelijk werk' / een brugfiguur (naar het voorbeeld van o.m. de schoolpoortwachters in Brussel, de brugfiguren in Kortrijk), en wel om deze redenen:

- De 5de actor is per definitie zichtbaar, vlot toegankelijk en laagdrempelig;
- Deze actor heeft prioritair aandacht voor kansengroepen en kan zo de CLB's wat dat betreft enigszins ontlasten door een aantal zaken over te nemen (in samenwerking met de anderen actoren, uiteraard);
- De 5de actor is per definitie kleinschalig en kan daardoor gemakkelijker een vertrouwensrelatie opbouwen met ouders en leerlingen, en vlot communiceren met de andere actoren;
- De 5de actor is onafhankelijk – nog een reden waardoor de vertrouwensrelatie makkelijker op te bouwen is.

De projecten hierrond hebben hun nut al ruimschoots bewezen, dus het wordt volgens ons tijd dat deze actor structureel verankerd wordt in het beleid. De taken van deze actor zien we in eerste instantie in de 'nuldelijnshulp': iemand die, vanaf de schoolpoort (school-based), met ouders mee op zoek gaat naar oplossingen voor problemen, die kan bemiddelen tussen ouders of leerlingen en school, tussen leerlingen, tussen ouders en andere actoren in de leerlingenbegeleiding... De info over bij wie je met welke vraag terecht kan, moet voor de leerlingen en ouders ook duidelijk zijn. Hier wordt de draaischijffunctie van het CLB (krijtlijn 5) heel belangrijk. Werken vanuit een brugfiguur/ervaringsdeskundige die, via zijn/haar CLB tandepartner, correct doorverwijst, heeft voordelen op allerlei vlakken: de ouderbetrokkenheid wordt groter (omdat ouders zich begrepen voelen en zelf ook de 'school' begrijpen), waardoor de motivatie en prestaties van kinderen verbeteren; deze brugfiguren hebben een achtergrond en daarmee kennis over allerlei problematieken waarmee het grotendeels middenklassepersoneel van een school geen ervaring heeft; ze staan in nauw contact met de ouders én met de sociale kaart van de regio; en in hun onafhankelijke rol kunnen ze vrijuit spreken tegen alle partijen die bij het onderwijs betrokken zijn zodat ze als spreekbuis voor minder mondige partijen kunnen fungeren (versterking van ouders en leerlingen uit kansengroepen bijv.).

Dat de hervorming een budgetneutrale operatie zou worden, lijkt ons niet erg realistisch, vooral gezien het feit dat er al jaren geen extra financiële investeringen meer gebeurd zijn (cf. ook Vloradvies). Al jaren zegt men in de sector ondergefinancierd en onderomkaderd te zijn. We zien wel een opening, ook budgettair, in de afstemming met de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. In de tekst wordt immers herhaaldelijk gewezen op de linken met de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. We denken dan logischerwijs ook in de richting van een budgettaire samenwerking, o.m. om de brugfiguren/ervaringsdeskundigen te financieren.

De verantwoordelijkheid voor het uitschrijven van de verantwoordelijkheden en taken van de verschillende actoren in de leerlingenbegeleiding hoeft volgens het Netwerk niet uitsluitend te liggen bij het ministerie van onderwijs. Ook welzijn speelt, zoals de krijtlijnnota zelf stelt, hier een rol. We denken daarbij aan een samenwerking tussen beide departementen om de volledige begeleiding van leerlingen op punt te stellen. We verwijzen opnieuw naar het advies van het kinderrechtencommissariaat dat stelt dat de CLB's zich bevinden op het kruispunt van onderwijs en welzijn, en dat daarom de positionering van de CLB's t.o.v. de scholen én de andere actoren binnen de hulpverlening, voor iedereen duidelijk moet worden. Ook verwijzen we in deze context naar het decreet rond integrale jeugdhulp en onze bijdrage m.b.t. de armoedetoets hierbij.

Verder nog enkele opmerkingen bij de overige krijtlijnen:

- Wat het gemeenschappelijk zorgdossier betreft: we zien het nut daarvan in, maar zijn toch bezorgd om de bescherming van de privacy. Ons standpunt hierin is dat mensen altijd moeten weten wat er in hun dossier staat, en op elk moment moeten kunnen aangeven welke informatie gedeeld mag worden en welke niet.

We zijn het er mee eens dat er duidelijkheid moet komen rond beroeps- en ambtsgeheim, en dat dit moet meegenomen worden in de discussie rond een gemeenschappelijk zorgdossier. Leerkrachten (en anderen) moeten omzichtig omgaan met info over leerlingen. Gegevens delen kan volgens ons alleen mits schriftelijke toestemming van de ouders.

- Wat betreft de verhouding preventieve en curatieve werking: voor kansengroepen is de preventieve werking vaak een ver-van-hun-bedshow. Campagnes ter preventie van pesten, drugs... zijn vaak niet op hun maat. Daar mag ook wel eens aan gewerkt worden. Anderzijds zien we in de nadruk op preventie wel een mogelijkheid, nl. dat scholen verplicht een kostenbeleid, gelijkekansenbeleid, pestbeleid, studiekeuzebeleid... moeten voeren, en dat dit dan ook gecontroleerd wordt door de inspectie. Curatieve werking is echter voor kansengroepen ook zeer noodzakelijk.

- Voor wat betreft de kwaliteitszorg willen we het belang benadrukken van professionalisering van iedereen die met leerlingenbegeleiding bezig is (school, CLB, PBD), ook op vlak van kennis over armoede.

4. Besluit

Het Netwerk is zich ervan bewust dat de nota nog maar een eerste stap is in het proces dat voorafgaat aan de hervorming van de leerlingenbegeleiding. We zien hierin echter een kans om deze oproep te doen voor een 5de actor binnen de leerlingenbegeleiding, die een heel aantal taken van de andere actoren kan overnemen, waardoor de clb's en zorgleerkrachten ruimte krijgen voor hun overige taken. We denken dat de aandacht voor kansengroepen niet te rijmen valt met schaalvergroting van de CLB's en hopen daarom dat deze aanbevelingen een nieuwe denkpiste kunnen openen om deze groep leerlingen meer gelijke kansen te geven. Op deze manier willen we ook onze wens kenbaar maken dat een hervorming zoals deze van de leerlingenbegeleiding zou worden uitgewerkt samen met het publiek dat er mee in aanraking zal komen.